

RE-CITY

PLATAFORMA INTERNACIONAL
PER A LA SOSTENIBILITAT SOCIAL

06/19

RELATORIES COMBATRE LES DESIGUALTATS

“PODEM REFORMAR EL SISTEMA NEOLIBERAL?”

SESSIÓ AMB **COLIN CROUCH.**

DOCUMENT PUBLICAT EN EL PROGRAMA D'ECONOMIA QUE REP EL SUPORT DE:

Continguts

1. Introducció	2
1.1 Colin Crouch.....	2
2. Evolució de la Desigualtat.....	2
2.1 La tolerabilitat de la desigualtat.....	6
3. Política, democràcia y xenofòbia.....	6
3.1 Populismes i xenofòbia	6
4. El sistema neoliberal y la desigualtat.....	8
4.1 Problemes del sistema neoliberal i la falta d'incentius per a corregir-los.....	8
5. La globalització.....	12
5.1 Efectes de la globalització a les desigualtats.....	12
6. El canvi tecnològic y la desigualtat	14
6.1 L'ínternet i les noves tecnologies : un perill o una oportunitat per la igualtat?.....	15
7. Sortides polítiques a la desigualtat i la reforma del sistema neoliberal.....	15
7.1 Com donar resposta a la desigualtat en un món globalitzat.....	15
7.2 Reformar el sistema neoliberal.....	17
7.3 Predistribució vs. Redistribució.....	19
7.4 L'evolució política de la desigualtat i el feminisme com a alternativa.....	20
8. Conclusió	22
9. Bibliografia	¡Error! Marcador no definido.

Resum Executiu

A la sisena conferència sobre la lluita contra les desigualtats, Colin Crouch ens parla sobre el Neoliberalisme. Quin és l'impacte del neoliberalisme a les nostres societats? Quines són les seves contradiccions? Quines reformes calen fer al sistema neoliberal per tal de reduir les desigualtats? El catedràtic de Warwick, parla de tres grans contradiccions del sistema neoliberal: entre el neoliberalisme corporatiu i de mercat, entre el neoliberalisme i els moviments populistes xenòfobs i entre el neoliberalisme i el creixement de les desigualtats. També parla en detall del concepte de “post-democràcia” i la importància de l'organització ciutadana per poder mantenir una socialdemocràcia justa a les nostres societats, i no una democràcia fortament influenciada pels lobbies i un nombre reduït de persones d'influència.

1. Introducció

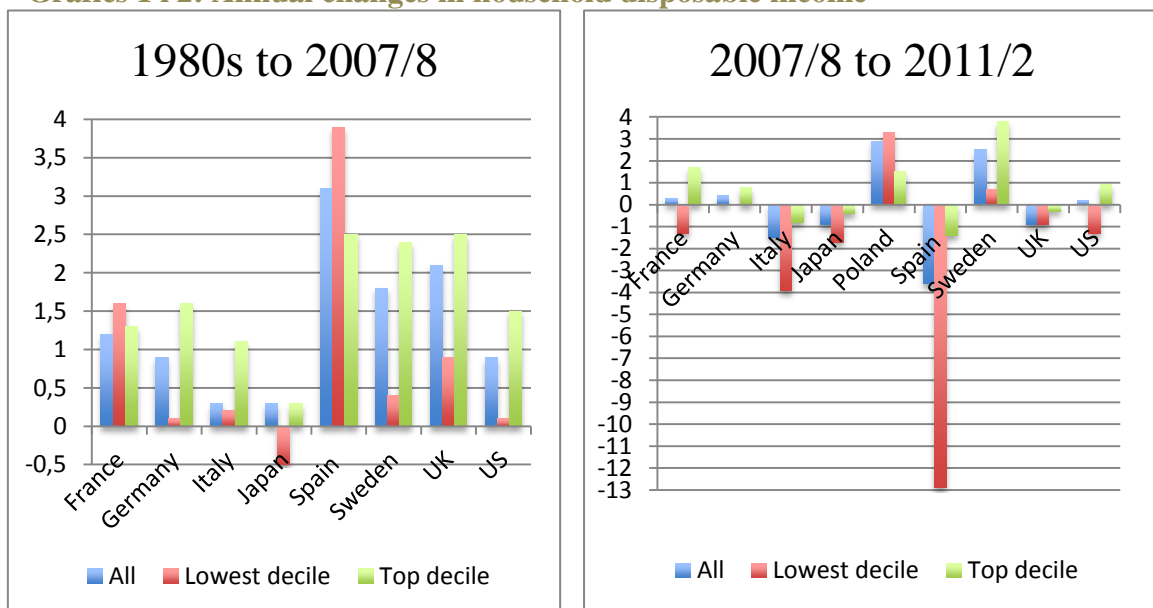
1.1 Colin Crouch

Colin Crouch és catedràtic de la Universitat de Warwick i un membre científic extern de L'institut Max Planck per l'estudi de Societats a Cologne. Va ser el Vicepresident de ciències social a l'Acadèmia Britànica de 2012 a 2016. Ha publicat llibres en les àrees de sociologia europea comparada i relacions industrials, sociologia econòmica, i de assumptes contemporanis de polítiques europees i britàniques. Actualment està treballant en comparacions socials entre països europeus i en les relacions problemàtiques entre la democràcia i les desigualtats econòmiques en societats "post-modernes". Entre les seves publicacions més conegudes destaquen *"Coping with post-democracy, 2000"*, *"Can Neoliberalism be saved from itself, 2018"*, *The Globalization Backlash, Society and Social change in 21st century Europe, 2016*, entre d'altres.

2. Evolució de la Desigualtat

Si tenim en compte els canvis anuals de la resta de la renda disponible de les famílies des dels anys 80 als anys 2007/8, i de 2007/8 a 2011/12 podem observar que la crisi ha augmentat la desigualtat sobretot entre les rendes més baixes d'Espanya.

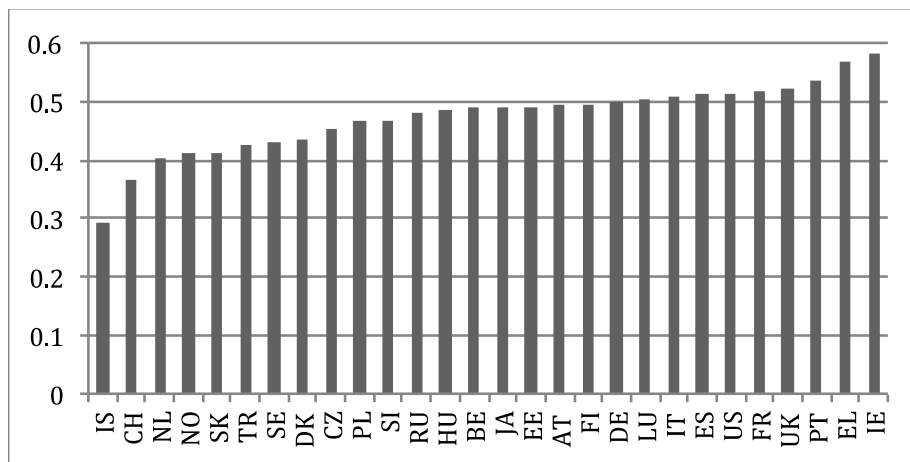
Gràfics 1 i 2: Annual changes in household disposable income

Font: Conferència Colin Crouch, Fundació Catalunya Europa, 6 de Març 2018.

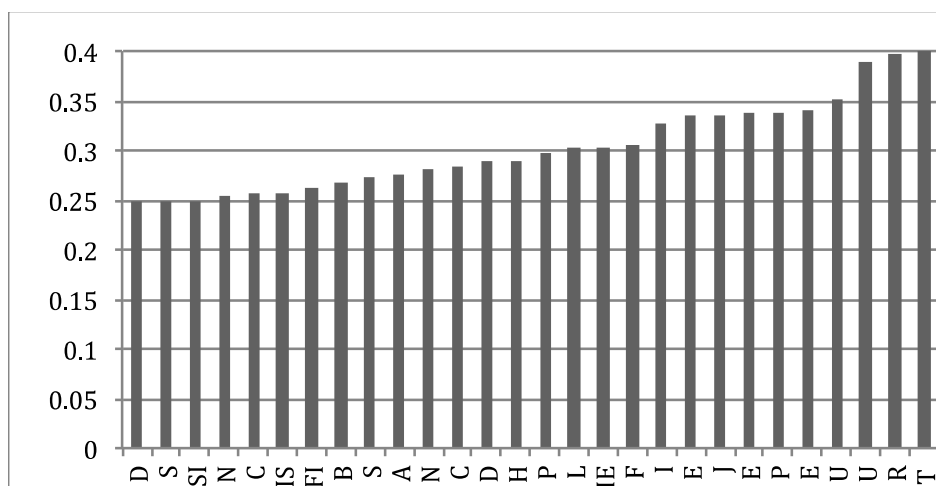
Els coeficients Gini d'abans d'impostos i transferències estatals de 2012 mostren que molts països estan sobre el 0.5. Per la seva part els coeficients Gini tenint en compte impostos i transferències estatals el 2012, mostra que cap país té un coeficient superior a 0.4. Això significa que els estats estabilitzen i ajuden a reduir la desigualtat econòmica gràcies a la redistribució, tot i que també mostra que en alguns països, com Turquia, hi havia més igualtat abans de la redistribució de l'estat que després.¹

Gràfic 3: Coeficient Gini abans d'impostos i transferències (2012)

Source: OECD (website b)

Gràfic 4: Coeficient Gini després d'impostos i transferències (2012)

Source: OECD (website b)

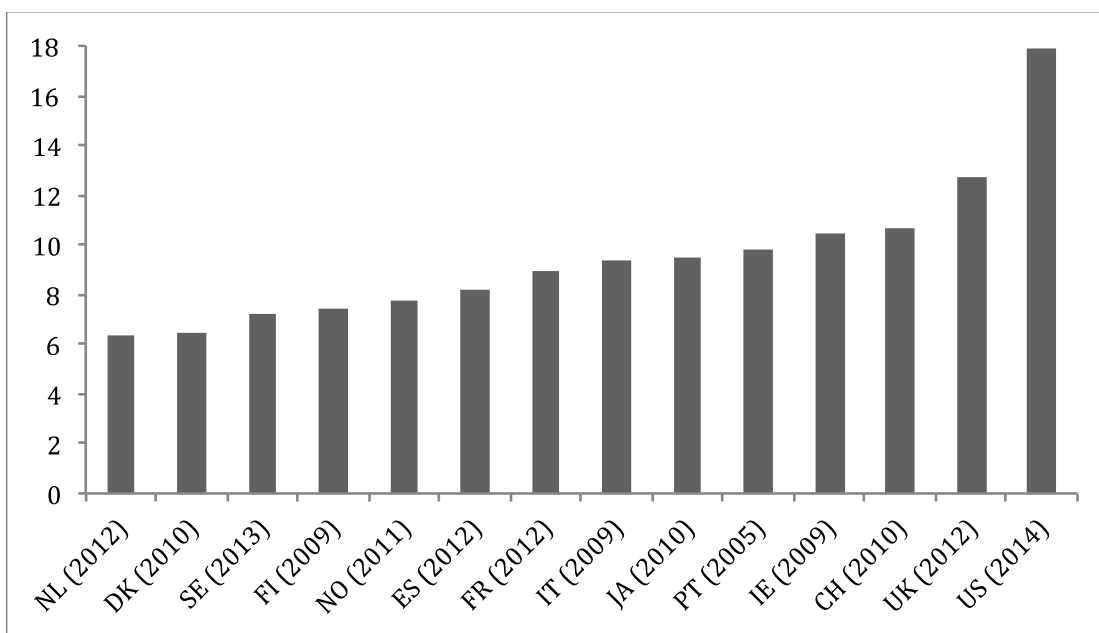
Els coeficients Gini després d'impostos i transferències estatals imposats a l'ús dels serveis públics, indiquen que hi ha una gran diferència entre els estats de benestar basats

¹ <http://www.oecd.org/social/income-distribution-database.htm>

en serveis públics i estats de benestar basats en transferències financeres. Essent els primers els que creen més igualtat.

Si tenim en compte el percentatge de la renda nacional en diversos països concentrada en mans del 1% més ric abans d'impostos i transferències estatals, els països a on existeixen menys desigualtats econòmiques, es tornaran progressivament més igualitaris, mentre que en els països on ja existeixen majors desigualtats econòmiques, l'1% de la població amb major poder econòmic, utilitzarà la seva influència política per mantenir aquests nivells de desigualtats.

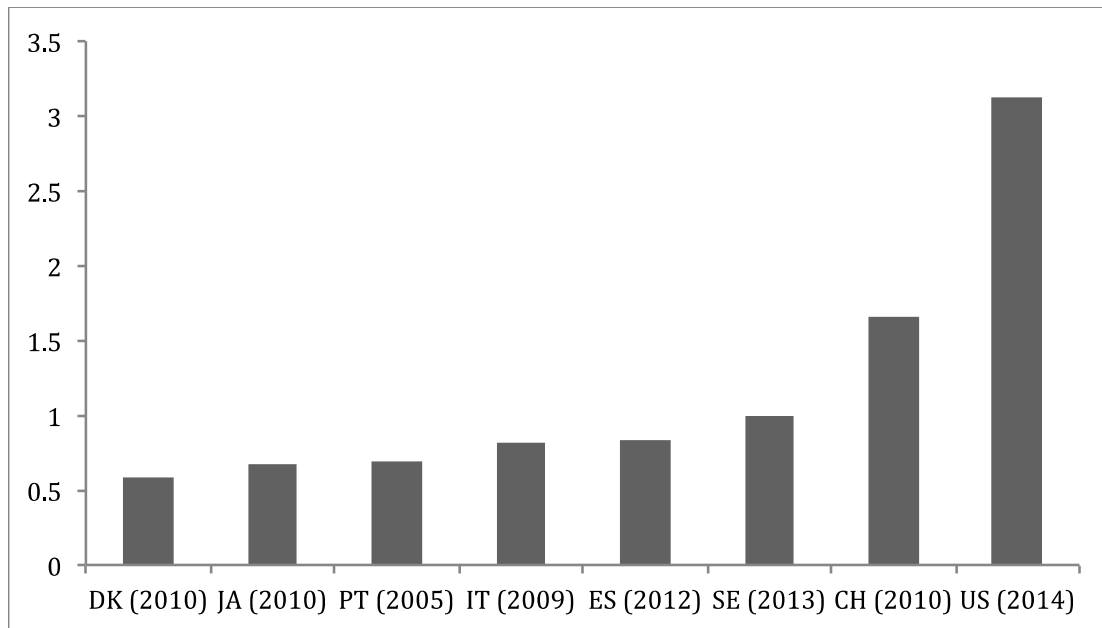
Gràfic 5: Percentatge d'ingressos nacionals que pertanyen al top 1% abans d'impostos i transferències

Source: World Wealth and Income Database (website)

Per una altra part, si s'analitza el percentatge de la renda nacional en diferents països concentrada en el 0.01% més ric, abans d'impostos i transferències, els Estats Units encapçalen la llista essent el país amb més desigualtat.

Gràfic 6: Percentatge d'ingressos nacionals que pertanyen al top 0,01% abans d'impostos i transferències

Source: World Wealth and Income Database (website)

Les conclusions d'aquesta anàlisi de les desigualtats són les següents:

1. Els més rics no han sofert els efectes de la crisi econòmica mentre els més pobres han estat els més afectats.
2. La redistribució de la renda i les polítiques públiques dels estats redueixen la desigualtat de manera dramàtica.
3. Els més rics han adquirit gran part de la renda nacional.
4. Les democràcies dèbils no són bones per la igualtat, encara que tot i en democràcies avançades com els Estats Units existeix una gran desigualtat. Pel que és important analitzar si existeix una correlació entre la democràcia i la igualtat. I si és això, fins a quin punt estan relacionats?

2.1 La tolerabilitat de la desigualtat

No sabem amb certesa si existeix un punt en el qual la desigualtat es tornaria intolerable, però si haguéssim de quantificar la capacitat de la tolerabilitat de les desigualtats i trobar el punt on la desigualtat fos intolerable, hauríem de tenir sempre el context. És a dir, hauríem d'analitzar els tipus de consum que caracteritzen una economia i la fortalesa i resistència de les seves institucions, encara que sembli improbable que existeixi una resposta certa a a l'hora d'identificar el punt en el qual les desigualtats fossin inassumibles per a una economia. Tot i això, existeixen estudis que analitzen l'eficiència de la desigualtat en l'economia, el Fons Monetari Internacional (FMI) va publicar un informe² que deia que el dinamisme i l'eficiència d'una economia són acceptables mentre el coeficient GINI no superi el 0,27. A partir d'aquest llindar l'economia comença a ser ineficient. Tenint en compte aquest límit de 0,27, només 11 països es mantenen per sota d'aquesta xifra³. Això indica que encara hi ha polítiques que poden tenir-se en compte per reduir la desigualtat, com polítiques de tributació directa, però que encara hi ha estats que decideixen no actuar.

3. Política, democràcia y xenofòbia

3.1 Populisme i xenofòbia

Hi ha diverses veus que creuen que l'augment dels moviments xenòfobs en moltes societats estan relacionats amb l'augment de les desigualtats, així i tot, existeixen exemples de països com Dinamarca, que contradiuen aquesta hipòtesi que hi hagi realment una correlació entre les dues. Dinamarca és un dels països amb menys desigualtats del món i amb un estat del benestar fort. Tot i això té un partit xenòfob molt important en la vida política. A l'altra banda, Portugal, per exemple, és un dels països més pobres d'Europa, amb grans desigualtats, però no hi ha cap partit xenòfob rellevant.

Tot i que la xenofòbia és un sentiment que existeix des de fa molt de temps, hi ha qui considera que sí que existeix una correlació entre els moviments xenòfobs i la

² Grigoli, Francesco. "A New Twist in the Link Between Inequality and Economic Development." *IMF Blog*, 2017, blogs.imf.org/2017/05/11/a-new-twist-in-the-link-between-inequality-and-economic-development/

³ "Social and Welfare Issues." *Estadísticas - OECD*, www.oecd.org/social/income-distribution-database.htm.

inseguretat i por al futur, generats pel neoliberalisme i la globalització. Això ha creat una tendència a culpar a forces externes dels mals que afecten les diverses societats.

Si mirem enrere, el conservadorisme i el liberalisme eren aliats per fer front a l'enemic comú d'aquell temps, el socialisme. Malgrat això, en els últims anys s'ha produït una confrontació dins d'aquests grups, on els conservadors moderats s'afronten als conservadors amb una visió més nacionalista. Per la seva part, dins del liberalisme s'ha produït una escissió entre els liberals moderats i aquells que en augment han anat prenent postures més properes al neoliberalisme. Això ha provocat que actualment les forces polítiques amb més impuls siguin els neoliberals i les forces conservadores de caràcter xenòfob, deixant als conservadors moderats i als liberals moderats a l'esquerra de l'espectre polític. Tot i haver crescut com una força en contra el neoliberalisme, els moviments i líders polítics de caràcter xenòfob que han sorgit en els últims anys tant a Europa com als Estats Units, no han tingut, en general, una reacció real per combatre la desigualtat fins ara.

Als Estats Units, Donald Trump no sembla que redueixi les desigualtats sinó que les augmenti amb les seves polítiques fiscals. Es a dir, existeix, en erta manera, una aliança molt inestable entre els moviments xenòfobs i neoliberals, però només en certs aspectes, ja que les dos ideologies són hostils una a l'altra. Trump va basar la seva campanya amb missatges contra les elits per no per la desigualtat econòmica que provocaven, sinó per considerar-les liberals i estar a favor de la immigració. El president dels Estats Units, respon en un sentit a l'exclusió social, però no té mesures per tallar de manera eficaç la desigualtat econòmica. Per la seva part, el Front Nacional de Le Pen a França, o el partit per la Llibertat de Wilders a Holanda sí que han fet campanya amb un programa que conté polítiques de redistribució, malgrat des d'una perspectiva xenòfoba, promovent la redistribució només per als francesos/es i holandesos/es blancs/es. El mateix té lloc a Dinamarca, amb un moviment xenòfob molt important que sí que està a favor de la protecció de l'estat del benestar social, sempre i quan sigui només pels ciutadans danesos. Pel que fa el Brèxit i el partit que va organitzar la major part de la campanya per a la sortida del regne unit de la Unió Europea, UKIP, no existeixen polítiques favorables a la redistribució de recursos, almenys no es menciona com a objectiu important del seu programa sinó que proposen la creació d'un Singapur de l'Atlàntic.

Per un altre cantó, el partit de dretes “Partit Lliberal d’Àustria” (FPÖ), tampoc té un tall igualitari i va centrar la seva campanya en un discurs xenòfob sense concretar cap mena de mesura que incentivi combatre les desigualtats. Un cas similar és el d’Alternativa per Alemanya (AfD), que tampoc té cap política que fomenti contrarestar o combatre les desigualtats i que per tant no suporta una agenda igualitària.

A Itàlia, el partit Lega, anteriorment conegut coma Lega Norte, no té realment cap política que afavoreixi la igualtat, però sí el Moviment 5 Estrelles, sobre el que podem considerar que sostenen un programa que promou la igualtat, ja que és un programa que suporta l’estat del benestar fort, encara que els manqui una agenda política amb mesures concretes sobre com assolir aquest objectiu.

En general, no s’han observat reaccions al creixement de la desigualtat a les nostres societats, tenint en compte que cap d’aquests nous moviments polítics sosté la lluita contra la desigualtat com una de les seves premisses principals. Malgrat això, sí que estem presenciant com aquests moviments i partits polítics s’aprofiten d’una retòrica antiislàmica, que apel·la a uns sentiments molt més forts que l’existent desigualtat econòmica presentada amb dades estadístiques.

4. El sistema neoliberal y la desigualtat

4.1 Problemes del sistema neoliberal i la falta d’incentius per a corregir-los

L’ordre neoliberal presenta diversos problemes que produeixen afectes en els àmbits social, econòmic i polític. Un d’aquests problemes és el conflicte entre el neoliberalisme corporatiu i el neoliberalisme de mercat. La ideologia neoliberal està basada en els mercats i en com existís una economia de mercat completament lliure, les necessitats de tot el món estaries cobertes. D’acord amb aquest pensament, no hi hauria ningú dominant el sistema, ja que existiria sempre la competició, hi hauria un gran nombre de proveïdors de béns i també de consumidors. Aquestes suposicions són certes per a certes parts de l’economia, ja que ofereixen als consumidors una gran varietat de productes i serveis, i si una empresa surt del mercat, no suposa un gran problema perquè en sorgirà una altra que ocupi el seu lloc, i per tant les necessitats dels consumidors estaran sempre protegides.

No obstant això, sorgeixen dos problemes: El primer resideix en què allò que no forma part del mercat de transaccions no existeix, com per exemple, la felicitat. El segon problema prové de com la competència perfecta no existeix en tots els àmbits de l'economia. Existeixen diversos sectors econòmics en els quals en algun moment, un reduït nombre de corporacions assumiran el control de el dit sector, eliminant la competició i reduint les opcions dels consumidors. A més, si una d'aquestes corporacions entra en fallida, es produeix un xoc en el sistema, deixant un buit que no es pot cobrir tan fàcilment per un altre proveïdor. Exemples d'aquests sectors econòmics són el sector energètic, el de l'aigua i el dels ferrocarrils, entre d'altres. Abans de l'auge del neoliberalisme, aquests sectors solien estar en mans dels estats pel motiu de què la seva privatització podria ser perillosa, però amb l'entrada del sistema neoliberal, les corporacions van prendre el control d'aquests sectors sense crear un mercat lliure real, sinó que van assumir la dominació. Un altre cas a destacar en la mateixa línia és el sistema financer mundial, que resta en mans d'unes poques corporacions i tal com que vam poder veure durant els anys 2007-8, només fa falta que una o dues d'aquestes corporacions tinguin problemes financers per generar una crisi financera global. Aquesta creació d'oligopolis en alguns sectors de l'economia propiciats per l'auge del neoliberalisme, són també presents actualment amb els gegants d'internet. Aquest fet es deu al que els economistes anomenen “*network externalities*”, que significa que si una gran xarxa assegura l'èxit en aquests tipus de mercats, aquesta provoca que en un curt període de temps, un reduït nombre d'empreses adquireixi el control de dit sector. És a dir, si l'èxit prové de tenir una gran xarxa, els proveïdors sempre tindran com a objectiu aconseguir la xarxa més gran. Per tant, d'aquí sorgeix el terme neoliberalisme corporatiu, en el que el sistema ja no funciona seguint els mercats sinó que segueix el que dicten un petit grup de corporacions.

Malgrat que aquestes corporacions no troben, per norma general, incentius per realitzar ferines socials que ajudin a reduir les desigualtats, sí que tenen en certa estima als consumidors dels seus productes, ja que són la seva raó de ser. Per aquesta raó, les corporacions no desitgen tenir una mala reputació en el seu nínxol de mercat i per tant, en tant que voler millorar la seva imatge pública, troben un incentiu mitjançant la responsabilitat social corporativa i així redueixen algunes de les desigualtats que han generat.

Aquest és el segon problema del liberalisme. El sistema capitalista depèn en gran mesura del consum massiu, és a dir, en el fet que les classes treballadores i les classes mitjanes gastin diners. Per tant, si els salaris no augmenten o són molt precaris, no serien capaços d'utilitzar diners i consumir. Als Estats Units, per exemple, els més rics han acumulat una part tan gran de la riquesa nacional que els salaris de la resta de la població no han crescut, però han seguit consumint. Per això, es van endeutar, amb hipoteques per a les seves cases, crèdits per a comprar cotxes o amb deutes enormes a les seves targetes de crèdit, assumint un nivell de consum que no podien mantenir. El sistema financer va mantenir aquests deutes perquè l'economia seguia creixent fins al 2008 en el que aquest model econòmic es va enfonsar. Arrel de la crisi del 2008, el FMI⁴ i la OECD⁵ van concloure que l'augment del deute domèstic no és una bona idea per mantenir el consum. És cert que el consum s'ha de mantenir perquè una economia funcioni, però no mentre els salaris siguin baixos i hi hagi inseguretats i desigualtats. Per tant, una de les grans contradiccions del neoliberalisme es troba en el que el sistema necessita el consum i per això necessita que la gent tingui feina i ingressos suficients per poder consumir lliurement, però al mateix temps, no proposa mesures per generar feina i ingressos segurs pels seus treballadors. És per aquest motiu que aquestes organitzacions estan interessades a reduir les desigualtats, ja que entenen que la reducció de les desigualtats ajudarà a mantenir el sistema econòmic. En altres paraules, les activitats bancàries han generat enormes desigualtats a causa de la desregulació de les finances, sobretot durant la dècada dels 1990. Això va permetre que el sector financer creixés de manera exponencial i es convertís en un pilar de l'economia de mercat. Tal era el seu impacte en l'economia, que es va crear una relació de dependència entre les societats i el sector financer i que va sortir a la llum durant la crisi econòmica.

La majoria dels bancs no es van col·lapsar a causa de la crisi ja que el poble era dependent d'ells i els governs van intervenir per salvar-los de les seves pròpies decisions, el qual va anar en contra dels mateixos principis de l'economia de mercat. Existeixen, llavors, una sèrie de problemes col·lectius que deuen corregir-se, però l'absència general dels incentius per fer-ho, fa que sigui una labor complicada. A més, els estats es troben ara en dues posicions. La primera, com a conseqüència de la crisi

⁴ Fons Monetari Internacional: <https://www.imf.org/external/spanish/index.htm>

⁵ Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic: <http://www.oecd.org/>

econòmica i dels problemes de la desregularització de l'economia, promoure major intervenció dels estats a l'economia, o pel contrari, ajudar als bancs a recuperar els beneficis mitjançant la desregularització, ja que els estats necessiten recuperar els diners que van invertir per tal de rescatar-los. En alguns països, això pot significar la tornada a una altra crisi econòmica, tot i que cal tenir en compte que la crisi del 2008 no va tenir uns afectes tan dramàtics com els del Crac del 29 i la Gran Depressió, ja que els governs i bancs centrals van aprendre de la necessitat de solucions cooperatives i com a resultat la crisi va estar, en certa manera, sota control. És a dir, en cas d'una altra crisi econòmica, sembla que hi ha els mecanismes-es establerts com a objectiu de protegir el sistema i els seus elements, i que per tant, el sistema aprèn de les crisis passades per pal·liar els efectes de les futures.

El sistema neoliberal i les economies avançades modernes han propiciat la desigualtat geogràfica, on sectors avançats i productius de l'economia tendeixen a establir-se en capitals i ciutats estèticament atractives, en definitiva, ciutats que ja són dinàmiques, creant una creixent bretxa entre ciutats i regions. Això afecta altres ciutats que no són tan dinàmiques i que per la falta d'inversió es deterioren i perden, entre altres coses, els treballadors joves i qualificats que decideixen traslladar-se a les ciutats on aquests sectors econòmics han decidit establir-se. Això presenta un dilema per la nova economia, ja que ha d'adaptar aquestes ciutats no dinàmiques sense perjudicar les ciutats que ja ho són. Existeix també el cas Nokia a Finlàndia, a on el motor econòmic era la producció de botes i quan van descobrir que el mercat de botes no era suficient per mantenir la seva economia, la van reconvertir en una producció de mòbils. La creació de la marca Nokia no només va atraure dinamisme i prosperitat a Nokia, sinó que també a tot el país, i es va convertir en un exemple clar de com entorn geogràficament hostil pot promoure inversió i dinamisme.

El sistema neoliberal també ha provocat la creació de feines precàries per a treballadors amb nivells de qualificació baixos, ja que hi ha una tendència general a creure que si aquestes feines no són precàries, aquest tipus de mà d'obra no podria treballar. No obstant això, és per la precarietat d'aquestes feines i dels baixos salaris que no hi ha consum, el que afecta de forma negativa l'economia. D'aquí es genera el debat de si establir un salari mínim és suficient per resoldre aquest problema, o si pel contrari, els estats hauran de subvencionar els salaris d'aquest tipus de treballadors.

El model neoliberal també ha portat amb ell, multinacionals que no tributen a cap país, ja que creixen d'una seu fixa i estableixen les seves seus fiscals en països amb impostos molt baixos, com per exemple les grans empreses d'internet. A causa d'aquest fenomen, els estats perden ingressos que podrien ser utilitzats per corregir desigualtats, a més que es permet a aquestes multinacionals competir més fàcilment amb empreses que tenen una seu física. Aquesta situació necessita cooperació internacional perquè aquestes grans multinacionals no trobin incentius per establir-se a llocs amb règims fiscals baixos o inexistents.

Un altre aspecte del sistema neoliberal que ha propiciat la desigualtat és el terme *“race to the bottom”*. Aquest concepte es refereix a la desregularització de l'entorn dels negocis per part dels governs, en altres paraules, la reducció de les taxes d'impostos per atraure i retenir activitat econòmica als seus estats. Això ha provocat que els estats estiguin competint per inversió a través de la desregularització de l'economia i la reducció dels impostos, incrementant la desigualtat. Encara que no hagi ocorregut en tots els sectors, sí que ha tingut repercussions econòmiques i fiscals, reduint de manera massiva els impostos en algunes indústries, el qual ha afectat als treballadors de manera negativa, generant desigualtats. Una de les maneres d'intentar escapar el *“race to the bottom”* és intentar fer *“race to the top”*, ja que els estats no volen abaixar els seus impostos realment, ni intentar competir amb la Xina, per exemple, pel que fa a la reducció de salaris. Per tant, els estats desenvolupats haurien d'organitzar la seva activitat econòmica de manera en la qual pretenguin produir productes de gran qualitat mitjançant treballadors qualificats i una infraestructura desenvolupada. Això ha produït una situació en la qual les economies desenvolupades s'han salvat del *“race to the bottom”* excepte en l'àrea específica del sector manufacturer.

5. La globalització

5.1 Efectes de la globalització a les desigualtats

La globalització es considera una de les forces que han impulsat les creixents desigualtats. Un exemple és el que els economistes anomenen geografia de la inversió. L'economia va començar a basar-se en el sector dels serveis, relegant a la indústria manufacturera en segon pla. Quan el sector de producció manufacturer era el predominant, la distribució geogràfica de la indústria s'organitzava en funció de les

necessitats geogràfiques per què dita indústria fos pròspera, creant desigualtat en la inversió dels diferents territoris en un estat. Tot i això, el nou sector de serveis, en especial el tecnològic, té una gran facilitat de mobilitat, ja que no necessita un determinat espai físic per prosperar i pot triar a on establir la seva activitat basant-se en la bellesa de l'entorn i tendeixen a elegir capitals d'estat per la proximitat amb les institucions. Això incrementa la desigualtat, ja que la inversió no és distribuïda de manera equitativa i igualitària sinó que es concentra en certes zones geogràfiques, mentre que moltes altres manquen d'inversions. A més, amb la concentració de serveis a determinats territoris s'ha produït un moviment demogràfic en aquestes zones.

La globalització també ha generat desigualtats en el sector secundari de l'economia, encarregat de la fabricació de béns havent estat moguts a zones geogràfiques on els costos de produccions són menors. El moviment de molta de la indústria d'aquest sector cap a Àsia i Europa central i de l'Est, ha afectat greument als treballadors d'Europa Occidental. Per exemple, la majoria del sector tèxtil mundial avui, es troba concentrat a l'Est d'Àsia, i tot i que els estats occidentals utilitzen els aranzels i impostos per la importació d'aquests béns, aquesta política d'alts impostos s'ha començat a reduir.

Amb la introducció de molts països del centre i est d'Europa en el mercat capitalista després del col·lapse de la Unió Soviètica, també ha ocasionat que molta de la indústria encarregada de la fabricació de béns fos traslladada a aquests països. I tot i que no tenen el nivell de mà d'obra barata que té Xina, ja que són una adhesió a la Unió europea, van i van haver d'acceptar els “*acquis communitaire*”, molta de la indústria manufacturera d'Europa Occidental es va traslladar a aquests països. Un clar exemple d'aquest moviment de la indústria el trobem en el trasllat de les fàbriques dels productors de vehicles alemanys a diversos països de l'Europa de l'Est.

Aquest moviment del sector de fabricació ha produït un increment de la desigualtat a l'Europa occidental, Estats Units i el Japó, ja que la indústria de fabricació en sèrie va permetre als treballadors amb relativament baixes qualificacions obtenir uns ingressos decents. Això també va passar amb treballs en el sector dels serveis que no necessitaven treballadors molt qualificats. Aquest tipus de feines eren molt importants, però amb l'arribada de la globalització van ser arravatades dels treballadors amb baixos nivells de qualificacions. En el seu lloc, aquestes feines és varen substituir per noves feines, però amb menor seguretat, es a dir, feines precàries. Aquesta precarietat pren diverses

formes, aquí a Espanya pren la forma de treball temporal, al Regne Unit per exemple, pren la forma del que s'assembla a treballs autònoms, però que realment no ho és. Això ha portat a una gran part dels treballadors del sector secundari a trobar-se sense una feina segura.

En general, la globalització ha tingut un efecte molt paradoxal que ha aconseguit que el món canviï. Una tercera part de la població mundial ha sortit de la pobresa, i arreu del món, la desigualtat s'ha reduït, encara que hagi sorgit més a escala nacional. A la Xina, per exemple, tot i que el poder adquisitiu, el benestar i l'educació han crescut enormement, la desigualtat també ha crescut. Tot i això, en els temps de revolució hi havia més igualtat, ja que en general la població era molt pobre i per tant el coeficient Gini era similar als països escandinaus. Avui en dia, els nivells de desigualtat social i econòmica a la Xina són més alts que a Estats Units.

6. El canvi tecnològic y la desigualtat

Un altre aspecte relacionat amb l'augment de les desigualtats té a veure amb la tecnologia en l'economia. En el passat, la tecnologia tendia a destruir llocs de treball, i per tant existeix una “carrera entre l'educació i la tecnologia” en la que l'educació sempre ha d'estar un pas per davant de la tecnologia perquè els avenços tecnològics no tinguin un efecte destructor en l'economia. Un clar exemple d'això és la invenció de la impremta. Segons narra, abans d'aquest avenç tecnològic, els treballadors altament qualificats, en aquell temps els monjos, es dedicaven a la còpia a mà dels textos. Amb l'aparició de la impremta molts van creure que els treballadors altament qualificats es quedarien sense feina, i no obstant això va succeir el contrari, aquests treballadors van dedicar el seu temps en una infinitat de nous projectes. Aquesta experiència és molt important avui en dia, amb la por que l'avenç de la Intel·ligència Artificial faci de l'ésser humà innecessari en l'economia i que aquesta tecnologia no només suposaria la suplantació de feines físiques i de càrrega sinó que també podria fer la feina de la mà d'obra altament qualificada. Malgrat això, pel moment, mentre hi hagi una oferta d'éssers humans qualificats i amb talent, l'economia trobarà un lloc per a ells. Però existeixen dos problemes, el primer és que aquesta dinàmica no sempre continuarà, ja que arribarem a un punt en el qual l'economia no tindrà un lloc per nosaltres. En segon

lloc, l'economia no respon de manera immediata per a rubricar als treballadors desplaçats per la introducció d'una nova tecnologia, hi ha un període de transició.

En el període Keynesià de plena ocupació, només es tenia en compte l'ocupació masculina, però ara també s'ha de tenir en compte la població activa que no està estudiant però que té una feina i un salari. La població activa ha augmentat, i ara tenim una mà d'obra mixta. La mà d'obra no només s'ha mantingut sinó que ha augmentat. La població activa ha augmentat, ja que ara tenim una mà d'obra fixa. Això es deu al fet que amb l'augment de la mà d'obra també apareixen nous sectors econòmics que encara generen més mà d'obra, aquesta tendència ha tingut lloc durant segles i indica que el sistema econòmic funciona.

6.1 L'internet i les noves tecnologies : un perill o una oportunitat per la igualtat?

El primer impacte que l'internet va tenir en el món va ser el de generar una infinitat de noves oportunitats, creant, tanmateix, que un nombre molt reduït d'empreses passessin a controlar el mercat completament per augmentar els seus beneficis d'una manera inaudita. No obstant això, els productes que aquestes empreses produeixen segueixen generant una infinitat d'oportunitats generant competició.

Per una altra banda, la creació de gegantesques empreses multinacionals d'internet com Amazon, posen en perill la competició en l'economia, creant una competició asimètrica entre aquest tipus d'empreses i els comerços tradicionals. També s'afegeix el problema afegit de la fiscalització d'aquestes empreses gegantesques sense seus fiscals establertes, que els permet evadir impostos.

7. Sortides polítiques a la desigualtat i la reforma del sistema neoliberal

7.1 Com donar resposta a la desigualtat en un món globalitzat

Les desigualtats s'han reduït a escala global, en gran mesura pel creixement de la Xina i la sortida de milions de persones de la pobresa. No obstant això, s'han incrementat les desigualtats a escala nacional i regional. Aquesta dinàmica obre el debat sobre el nivell d'anàlisi que utilitzem a l'hora d'investigar la desigualtat, ja que la gran majoria de

dades utilitzades quan s'estudia aquest fenomen són a escala nacional. Necessitem començar a analitzar la situació no només des d'un punt de vista nacional, sinó també des d'una perspectiva global, regional i urbana. D'aquesta situació han sorgit diverses visions enfrontades al voltant de com fer front al problema de les desigualtats generades pel sistema. En primer lloc, existeixen aquells experts que opinen que la millor solució és la creació d'una autoritat global que sigui capaç de resoldre les desigualtats i donen suport a la hipòtesi que la causa de qui encara hi hagi desigualtats és deu a la falta de tal autoritat. En segon lloc, existeix l'extensa visió en l'espectre polític, tant a la dreta com a l'esquerra, que l'única sortida a les desigualtats és tornar a la nacionalització.

En el cas dels partidaris de la renacionalització tant d'esquerrers com de dretes, consideren que hi ha d'haver una autoritat nacional forta, que faci front a un enemic extern ja siguin els immigrants en cas dels de dretes, o les organitzacions transnacionals en cas dels d'esquerrers. En aquesta línia, qui suporta la nacionalització veu la globalització com una font de desigualtats, ja que es genera un augment de la mà d'obra fent que baixin els salaris. Un clar exemple d'aquest tipus de política són les polítiques del Brexit, els promotors del qual veuen l'oportunitat de recuperar la sobirania nacional, la possibilitat de prosperar i de convertir-se en un "Singapur de l'Atlàntic". No obstant això, els que s'oposen a aquesta visió adverteixen que la tornada al nacionalisme reduirà el dinamisme en el món i amb això es perdrà la possibilitat de prosperar a llarg termini.

Hi ha part de l'esquerra política que pretén unir-se en aquests moviments antiglobalització sense parar a pensar que els que lideren aquesta visió tenen un clar sentiment de xenofòbia i una vegada presa aquesta direcció és difícil canviar postures. Un exemple d'aquest tipus de fenòmens el trobem durant els anys 20 i 30 del segle XX, quan un gran nombre d'intel·lectuals d'esquerrers es van unir amb el feixisme.

Per tant, tot i que la tornada del nacionalisme no sembla ser la solució, ens afrontem a un altre problema, l'ordre de la globalització està fora de l'abast de la democràcia. Per aquesta raó, ens trobem una situació difícil, i hem de treballar per regular i democratitzar la globalització. Encara que mai siguem capaços d'assolir un govern global, hi ha certes mesures que s'haurien de tenir en compte a l'hora de regular la globalització. En primer lloc, la creació d'institucions democràtiques a escala nacional amb un element transnacional i tot i que necessitaria ser més oberta democràticament,

un exemple en seria la Unió Europea. És a dir, la Unió Europea és un clar exemple d'intentar construir estructures democràtiques transnacionals.

Tot i això, existeix la dificultat afegida d'intentar democratitzar les organitzacions transnacionals ja existents utilitzant el mateix mètode que la UE, com per exemple intentar democratitzar l'Organització Mundial del Comerç (OMC) amb un parlament, sembla impossible, però sí que és possible dirigir part de l'enfocament social del debat polític nacional i regional. És per tant necessari que es potenciï el debat de la democratització a escala nacional i això ajudaria que el debat sigui traslladat pels estats a les organitzacions internacionals i transnacionals actuant com un factor de democratització de les dites institucions. En la mateixa línia, també ha sorgit el debat sobre com els estats poden treballar junts a escala internacional per regular l'activitat d'empreses multinacionals que evadeixen impostos perquè no tenen una seu fiscal fixa.

7.2 Reformar el sistema neoliberal

El sistema neoliberal necessita ser reformat perquè ha actuat amb negligència enfront de nombroses necessitats socials. L'activitat del neoliberalisme es pot resumir en la manera que molts aspectes de la vida estan subjectes al sistema de mercat, i si això ja representa una amenaça en si mateixa, el perill més gran resideix en el fet que, per corregir-lo, aquests aspectes de la vida són deixats en mans de grans corporacions. En altres paraules, al deixar en mans del sistema de mercat totes aquestes necessitats socials, les necessitats i problemes les quals el mercat no pot oferir una solució, són directament desateses. Exemples d'aquesta negligència són el dany mediambiental i les desigualtats socials. És a dir, a mesura que es permeti que més aspectes de la vida estiguin subjectes al neoliberalisme, un major nombre de necessitats i aspectes també patiran aquesta negligència.

Com a conseqüència del neoliberalisme corporatiu i l'auge de les corporacions, aquestes s'han convertit en actors polítics fora de l'abast de les democràcies actuals, i per això s'organitzen lobbies i grups de pressió. Aquests lobbies s'utilitzen per incrementar els beneficis de les corporacions d'un determinat sector, i amb tot això aconsegueixen augmentar en gran part la seva influència política. Amb aquest tipus d'activitat es posa en evidència que l'activitat d'aquestes corporacions no només genera un augment de les

desigualtats econòmiques, si no que també incrementen les desigualtats polítiques que contradiuen la democràcia en ella mateixa.

És, per tant, necessari que per reformar el sistema neoliberal els ciutadans siguin conscients i organitzats, i així siguin capaços d'actuar allà on els estats fallen. D'aquí sorgeix el concepte de post-democràcia, que intenta explicar com els ciutadans es defensen del fet que les democràcies de molts estats són fortament influenciades per lobbies i grups de pressió de les corporacions. És a dir, és necessari que els ciutadans siguin capaços de reformar el sistema neoliberal i en aquesta línia, l'internet i les xarxes socials són una gran ajuda a l'hora d'organitzar-se, generar transparència i transmetre informació i coneixements. No obstant això, és difícil cridar l'atenció dels ciutadans i sense ells, és quasi impossible generar cap mena de reforma.

En aquest sentit podem trobar tres moviments principals que exemplifiquen com la societat civil pot influir la política per contrarestar els efectes del neoliberalisme corporatiu i reduir les desigualtats. En primer lloc, trobem el feminisme, com a corrent política creixent en els últims anys i que ha fet de la seva lluita per la igualtat entre sexes un aspecte central de la vida política de molts estats. En segon lloc, el moviment verd, és un clar exemple de com la societat civil ha estat capaç d'organitzar-se com un actor polític en la defensa del medi ambient. I en tercer lloc, els moviments populistes xenòfobs, també ratifiquen la capacitat de la societat civil per organitzar-se i donar resposta a aspectes del neoliberalisme i la globalització que consideren perjudicials per a les societats. No obstant això, els moviments xenòfobs són el que sembla haver guanyat més importància en el camp polític en els últims anys, mentre que la capacitat política del moviment verd sembla haver disminuït.

En definitiva, mentre la societat civil sigui capaç d'organitzar-se en moviments d'aquest tipus, i aconsegueixi fer peticions al poder adquirint força dins de la vida política, significa que la democràcia segueix viva. És a dir, la implicació i organització de la societat civil a la vida política és necessària per mantenir un sistema democràtic fort, com major és la implicació, major resiliència tindrà la democràcia, pel contrari, si no hi ha una sinergia forta entre la societat civil i la vida política, hi haurà una tendència més gran de post-democràcia, on les grans corporacions guanyaran poder polític.

També existeixen tres problemes bàsics de la socialdemocràcia pels quals no s'ha pogut donar una resposta a la necessitat de reformar el sistema neoliberal. Primerament, des de

la dècada dels 90, molts partits socialdemòcrates van començar a acceptar molts dels arguments del neoliberalisme i van tractar, al mateix temps, d'aconseguir cert suport per part de les corporacions. És per això, que amb la crisi del 2008, molts partits socialdemòcrates no van poder advertir què estava passant amb la desregularització del sector financer, ja que en molts casos, ells també en varen ser els responsables polítics. En segon lloc, el declivi de la classe obrera manufacturera com a conseqüència del canvi de l'economia, i que conforma una de les seves principals fonts de suport, ha fet que els partits socialdemòcrates perdin gran part de la seva base popular. Per últim, el tercer factor que impedeix a la socialdemocràcia reformar el sistema neoliberal està relacionat amb la classe obrera, en especial la masculina, que es sent, avui en dia, atreta pels moviments xenòfobs. Però també existeixen els treballadors en situació precària, majoritàriament joves, que no estan organitzats en sindicats i necessiten una veu per reduir de manera eficaç les desigualtats en el futur. Aquest tipus de treballadors poden suposar una nova base popular per a la socialdemocràcia.

7.3 *Predistribució vs. Redistribució*

Actualment existeix un debat entre *predistribució*⁶ i redistribució. La *predistribució* pot ser una alternativa a la redistribució a l'hora de combatre les desigualtats i és per això que sembla haver sorgit una tendència a la *predistribució* davant la redistribució, excepte, en els països escandinaus, on la redistribució sembla funcionar, ja que tots aporten a l'estat del benestar i tothom reben bons nivells d'educació, sanitat, transport públic, etc. No obstant això, en altres països sembla que la gent s'hagi cansat del sistema, tant per part dels que tributen com per part dels que reben prestacions i ajudes. És veritat que certes polítiques de *predistribució* tenen gran importància a l'hora de combatre desigualtats encara que existeixin poques mesures que puguin prendre aquesta direcció, és a dir, les polítiques de *predistribució* estan limitades a certes mesures com el salari mínim interprofessional. A més, existeix el problema afegit que els sindicats s'oposen a establir un salari mínim, especialment en els països nòrdics, el que indica en certa manera la feblesa dels sindicats. Tot i això, és important destacar el gran efecte que té la introducció del salari mínim interprofessional a l'hora de reduir desigualtats,

⁶ “La idea que l'estat hauria d'intentar prevenir les desigualtats abans que es produeixin, en comptes de basar-se en la **redistribució** a través d'un sistema impositiu per combatre les desigualtats un com ja són visibles” - Jacob Hacker, Conferència Fundació Catalunya Europa, 17 Novembre 2017

encara que perquè el salari mínim sigui realment eficaç a l'hora de reduir desigualtats, necessita acció política constant.

Una altra mesura de *predistribució* està relacionada amb abordar les desigualtats que sorgeixen de la geografia de la inversió. Tot i que es tracta d'un punt problemàtic, és una mesura que reduiria les desigualtats de manera destacable. Indica per tant que la relació de la infraestructura i inversió en mecanismes de política social en regions menys desenvolupades ajudarà a reduir les desigualtats a llarg termini.

Alguns líders han promès utilitzar polítiques de *predistribució* per augmentar l'ocupació i diuen pretendre aconseguir-ho mitjançant la reducció de la mà d'obra en l'economia, en molts casos amb la reducció de mà d'obra immigrant. Això pot ser contraproductiu, ja que amb més oferta de mà d'obra, més alta la creació de treball que es generarà.

7.4 L'evolució política de la desigualtat i el feminisme com a alternativa

Mentre els problemes econòmics i l'increment de la desigualtat en les societats individuals han propiciat un auge en els moviments d'extrema dreta, nacionalistes i antiimmigracionistes, sembla que els partits socialdemòcrates no han estat capaços de contrarestar els arguments d'aquests col·lectius amb una política eficaç.

Davant el corrent d'ira i enuig general que mou els diferents moviments que han sorgit per fer front a les desigualtats, cal destacar el moviment feminista com un corrent que ajunta individus de diferents visions polítiques i no utilitza l'enuig ni la ira social com, sinó que presenta una actitud més positiva. La falta de perspectiva feminista i de gènere en el debat polític fa que l'anàlisi de la situació de desigualtat no sigui atallat de manera eficaç. En altres paraules, si l'esquerra i la socialdemocràcia ja no són capaços de sensibilitzar i mobilitzar les masses per contrarestar les desigualtats, potser seria el moment d'introduir el feminisme en el debat.

Tradicionalment, els moviments obrers i socialistes no atreien les dones, ja que eren majoritàriament mestresses de casa i no es sentien representades, en el seu lloc, donaven suport de manera més generalitzada a partits més conservadors i cristians. No obstant això amb l'aparició de feines en el sector dels serveis, especialment serveis públics, podem observar com un gran nombre de dones van accedir a la població activa, i amb

això, el vot femení va ser més d'esquerres que el dels homes. En el futur, la socialdemocràcia analitzarà els desitjos i necessitats de la població des d'una perspectiva femenina, per exemple compaginar treball i criar nens, ha deixat de ser un assumpte exclusivament femení sinó que també s'ha convertit en una manera d'analitzar una situació que afecta els dos sexes, però des del punt de vista de les dones. En definitiva, l'augment de les mobilitzacions feministes que han tingut lloc els últims anys té una causa profunda que té a veure amb les dones exigint que s'introdueixin en el discurs polític que les dones no creuen que s'estiguin tractant de manera suficient.

Pel que fa al paper que les emocions juguen a la política, des del segle XIX hi ha hagut una lluita constant entre la raó i les emocions en política. Fins al primer terç del segle XX els partits lliberals i racionalistes eren els absoluts guanyadors en la política, però amb la introducció del sufragi universal femení, aquesta tendència va començar a canviar, i els partits conservadors van començar a atraure el vot femení utilitzant les emocions principalment amb un aspecte religiós, mentre que els partits d'esquerres començaven a utilitzar també les emocions utilitzant arguments de pertinença a una classe social. En definitiva, això mostra que mentre la massa política tenia una mida reduïda, era possible de convèncer-la amb arguments racionals, però quan les masses creixen, la raó no és suficient, ergo la introducció d'arguments que apel·len a les emocions. I per tant, el debat entre l'esquerra i la dreta, no és un debat entre la raó i les emocions, ja que les dues parts apel·len a les emocions. L'auge de la democratització prové en gran part de l'extrapolació de les identitats (socials, religioses i de gènere, etc.) a la política, i que la representació d'aquestes identitats no respon a estímuls racionals sinó que més aviat són l'expressió d'emocions.

Això no obstant, a mesura que el segle XX avançava, la influència de les identitats en la política es va anar dissolent i els actors polítics establerts van desterrar qualsevol indici d'un ressorgiment de nacionalismes i racismes a l'esfera política argumentant el seu perill. Tot i això, la resistència a aquest tipus d'idees s'ha anat debilitant a poc a poc i en conjunt, amb l'auge del terrorisme islamista han provocat un aparent ressorgiment de moviments i partits polítics amb idees obertament nacionalistes i de caràcter xenòfob.

També hi ha una gran identitat social que sempre ha estat al centre del debat entre la inclusió i l'exclusió però que mai ha generat partits polítics, el gènere. Això es deu al fet que encara que el gènere tingui una gran càrrega política, això com un significat en

termes d'inclusió i exclusió, en l'àmbit polític és molt difícil que s'expressi mitjançant un partit polític ordinari. Per aquesta raó, el debat feminista i de gènere s'expressa en formes diferents de la configuració del sistema polític de partits.

8. Conclusió

En conclusió, Colin Crouch parla dels principals desafiaments de la socialdemocràcia, començant pel sistema neoliberal i la globalització, fins a la tecnologia i els moviments xenòfobs que estan sorgint a una majoria de països occidentals. Crouch considera que és extremadament necessari que hi hagi una bona mobilització ciutadana que faci front a les elits i la seva influència al sector públic. A més, fa referència a conceptes que han sorgit en anteriors conferències. Pel que fa a la *“race to the bottom”*, concepte central a la conferència de Gabriel Zucman, Crouch considera que s'ha d'intentar fer una *“race to the top”* per reduir la tendència, és a dir, que els països desenvolupats organitzin la seva activitat econòmica amb productes de gran qualitat, treballadors qualificats i una infraestructura desenvolupada. Crouch també fa referència a la *Predistribució*, concepte clau en els estudis de Jacob Hacker, al·legant que les polítiques redistributives poden ser útils en certs casos, com en el salari mínim però que també presenten uns límits que s'han de tenir en compte. En general, Crouch considera que hi ha hagut una mala gestió del neoliberalisme i que cal reformar el sistema urgentment si realment volem començar a veure una reducció en les desigualtats, en particular en l'àmbit nacional.

9. Bibliografia

Development.” IMF Blog, 2017, blogs.imf.org/2017/05/11/a-new-twist-in-the-link-between-inequality-and-economic-development/

Grigoli, Francesco. “A New Twist in the Link Between Inequality and Economic

Jacob Hacker, Conferència Fundació Catalunya Europa, 17 Novembre 2017

“Social and Welfare Issues.” Estadísticas - OECD, www.oecd.org/social/income-distribution-database.htm